

**MARIA JESÚS  
COMELLAS  
T'ESCOLTO,  
T'ENTENC,  
T'ESTIMO... I PER  
AIXÒ T'EDUCARÉ  
SENSE SENTIR-ME  
CULPABLE**



**MARIA JESÚS  
COMELLAS  
T'ESCOLTO,  
T'ENTENC,  
T'ESTIMO... I PER  
AIXÒ T'EDUCARÉ  
SENSE SENTIR-ME  
CULPABLE**

PRIMERA EDICIÓ: GENER DEL 2019  
© MARIA JESÚS COMELLAS CARBÓ, 2019  
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U., 2019  
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA  
ISBN: 978-84-664-2464-6  
DIPÒSIT LEGAL: B. 15.627-2018  
FOTOCOMPOSICIÓ: GAMA, SL  
IMPRES A ROMANYÀ VALLS

[www.columnaedicions.cat](http://www.columnaedicions.cat)

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, [www.cedro.org](http://www.cedro.org)) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra ([www.conlicencia.com](http://www.conlicencia.com); 91 702 19 70 / 92 272 04 47).

Tots els drets reservats.

# Índex de continguts

|                                  |          |
|----------------------------------|----------|
| <b>Una prèvia: els propòsits</b> | <b>9</b> |
|----------------------------------|----------|

|                                          |           |
|------------------------------------------|-----------|
| <b>La societat: influències i models</b> | <b>19</b> |
|------------------------------------------|-----------|

|                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------|----|
| Societat paidocèntrica                                             | 26 |
| Expressions clíniques o millor matisos?                            | 33 |
| Sigues feliç: un missatge contundent o com generar insatisfacció   | 38 |
| Les eternes demandes a les famílies: el segrest del temps familiar | 42 |
| Anar a l'escola per tenir el carnet de pares i mares?              | 47 |
| No, gràcies                                                        | 54 |
| Ens calen eines i estratègies?                                     | 58 |
| Cal tenir sentit comú o cal donar sentit al que diem?              |    |

7

|                                     |           |
|-------------------------------------|-----------|
| <b>La canalla, focus de l'acció</b> | <b>63</b> |
|-------------------------------------|-----------|

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| «Jo primer, després jo». L'ego i el narcisisme          | 68  |
| «Per què ho he de fer ara?», «Ja va!»                   | 74  |
| Per què no m'escoltes?                                  | 82  |
| M'avorreixo!                                            | 88  |
| M'ho dedica, ho fa expressament i sap quan i com fer-ho | 94  |
| «No paren quiets!», «Ho toquen tot!»                    | 100 |
| «És una edat taaan difícil!». SOS: l'adolescència!      | 109 |

## **Pressions quotidianes i respostes educatives** **121**

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| Sobreprotecció: control, manca de confiança, de respecte o fins i tot... | 126 |
| Avisos i amenaces poc o mai complertes                                   | 139 |
| La pressió de les protestes, la impaciència i com satisfer el desig      | 146 |
| Prendre decisions: riscos, experiències i confiança                      | 153 |
| De sentiments i emocions                                                 | 160 |
| El sentiment de culpa: no ho fem bé?                                     | 172 |
| Parlem dels càstigs?                                                     | 184 |

## **Idees educatives a recuperar i valorar** **189**

|   |                                                             |     |
|---|-------------------------------------------------------------|-----|
| 8 | Abans era diferent                                          | 192 |
|   | Recuperar la imatge de persones adultes que, a més, eduquem | 199 |
|   | El debat entre autoritat i afectivitat                      | 209 |
|   | El món digital: informació i comunicació.                   |     |
|   | Riscos i oportunitats                                       | 220 |
|   | És evident que tot no es pot comprar                        | 232 |
|   | Hi ha matisos, però també el blanc i el negre               | 240 |
|   | Igualtats, diferències i desigualtats                       | 244 |
|   | Tallar el cordó umbilical per no negar la vida.             |     |
|   | Por, pèrdua, oportunitat                                    | 248 |
|   | Límits i normes                                             | 257 |
|   | No hi ha res ni ningú perfecte. Per què ho hem d'aclarir?   | 261 |

## **Es pot concloure?** **265**

Quantes vegades hem comentat o sentit comentar que la societat d'avui és molt diferent de la que vam viure d'infants? Aquesta conversa es dona en tots els contextos, en tots els llocs, en totes les professions i des de tots els punts de vista. Fins i tot jovent de vint-i-cinc o trenta anys troben diferències entre com havia estat el seu entorn i com és ara.

Sempre s'havia considerat que cada generació era diferent de l'anterior i que canviava cada quinze o vint anys, aproximadament. Més o menys eren els anys que hi havia entre pares i fills, i per això no hi havia gaire diferència entre germans.

El fet de pensar des del punt de vista generacional afavoria que hi hagués més cohesió en les relacions en el si de cada generació. Cada generació es definia per unes conductes, una música, una manera de vestir, unes pràctiques d'oci, uns interessos i fins i tot unes tendències professionals.

**21**

De mica en mica, s'han escurçat els elements que es consideren propis de cada generació, no tant perquè disminueix la diferència d'edat entre pares i fills —de fet, més aviat augmenta—, sinó sobretot perquè canvien els interessos, les formes de fer i pensar entre persones cada vegada més pròximes en edat, i això és fruit dels ritmes i de les múltiples opcions que es donen a la societat.

No cal, doncs, que pensem que cal actuar de forma més o menys homogènia perquè tenim una edat semblant, ni que les maneres de fer siguin estables entre els col·lectius familiars o els grups infantils i adolescents. Les diferències entre germans es manifesten cada cop més abans, amb intervals de cinc o sis anys.

Els mitjans ofereixen moltes informacions, creen estils i models nous a cada moment i l'estabilitat de les modes s'escurça per afavorir el consum. Els canvis es fan ràpidament i tot acaba sent obsolet quan tot just ha aparegut.

Això no vol dir que no s'elaborin idees noves constantment, perquè resulta que es poden recuperar, com una moda nova, aficions populars d'altres temps. En tenim un bon exemple amb la recuperació de la moda *vintage*. Evidentment, això no vol dir que es recuperi tot un estil de vida anterior. Són només modes per afavorir nous consums.

Davant aquesta rapidesa dels canvis i tants models, qui ens diu com cal ser avui en dia? Com han de ser i actuar les àvies i els avis d'avui? Com es fa de pares i mares? Cal ser diferents de com s'era abans o es pot fer el mateix que feien els nostres pares?

22

Respecte a com s'educava abans, queda clar que, actualment, hi ha més coneixement de la canalla, s'han fet estudis i recerques i per això s'han qüestionat i millorat alguns aspectes educatius que abans se seguien per hàbits adquirits i heretats, i ara sabem que no eren convenients. No podem seguir reproduint cegament tot el que es feia, ni podem deixar de banda tot el que hem après. La reflexió, la reconsideració i la rectificació també són bones.

- *Un clatellot a temps va molt bé.*
- *Cal un bon càstig perquè sàpiguen que això no ho han de tornar a fer.*
- *La canalla ha de marxar a jugar perquè els grans parlem.*

Possiblement, deixar enrere pràctiques que no eren apropiades ens genera més inseguretat perquè més aviat posa en evidència que obrim camí i potser actuem de forma poc apropiada. A més, es diu amb una certa raó, i també amb exageració, que moltes de les accions familiars tenen grans repercussions en el present i el futur de la canalla. És evident que això espanta. Però és que l'educació no ha de ser estàtica i inqüestionable. De cap manera!

Sigui com sigui, avui en dia no som tan diferents d'altres generacions. No és cert que abans la gent només reproduïa

el que havia vist al seu voltant, sense aportar res, sense fer canvis: si la societat hagués estat així no hauria evolucionat. El que sí que és cert és que abans els adults no patien aquesta crisi d'identitat davant les generacions joves, i també és veritat que compartien amb altres persones, discrepaven i no reproduïen de forma automàtica o robòtica allò que veien fer al seu voltant.

Però, quants missatges es donen per explicar-te com s'ha de viure ara...! Si no vols que et diguin que estàs fora de circuit cal seguir els dictats, els models, els eslògans d'avui. Cal tenir en compte el que es diu en els articles de premsa, encara que de vegades és fruit d'uns estudis ben poc fonamentats, poc representatius o fins i tot poc seriosos:

- *A quina edat es comença AVUI a tenir relacions sexuals? Cap als setze anys JA ÉS el més normal?*
- *A quina edat comencen els enamoraments? AVUI DIA, ja es produeixen a educació infantil, cap als nou o deu anys.*
- *Com han de ser els adolescents D'ARA? És normal que siguin menys obediets, més tabalots, més ximplets, més arriscats.*
- *Quin percentatge d'adolescents consumeix alcohol o drogues els caps de setmana? A quina edat comencen? Si no és abans dels setze anys, JA NO SÓN «normals».*

23

I doncs, hem de pensar que qui no compleix aquests dictats «actuals» té un problema?

Tot el bombardeig de dades no aporta coneixements que guiïn les possibles accions, ja que tan sols es basen en fets locals i puntuals, que no responen a cap informació seriosa. Per això aquesta narració no aporta una anàlisi que expliqui les circumstàncies o altres factors que ajudarien a entendre la notícia que es dona. Perquè si fos més seriosa no cridaria l'atenció, no afavoriria el debat ni moltes de les accions que es fan i que, malgrat que acaben en fum o que



tenen poca eficàcia i durabilitat, sembla que provoquen tranquil·litat:

- *Ara es farà un programa per prevenir...*
- *Es prendran mesures per afavorir...*
- *Caldrà fer conferències i cursos per informar les famílies perquè...*
- *Caldrà més control en...*
- *Caldrà que la canalla no vagi sola a l'escola, no fos cas que...*

Certament, d'informació no en falta, però les respostes que es donen no sempre són apropiades perquè no es busca com afavorir la implicació de tots plegats en un debat més col·lectiu, més compartit, on la canalla no sigui tan sols receptora dels missatges adults sinó un agent, segons l'edat i temàtica, de moltes de les decisions que calgui prendre per tal que no els fem arribar només informacions, control o contenció i els deixem sense criteri davant dels estímuls que reben de la societat.

24

—*A l'escola faran un curset sobre drogues. Diuen que els pares hem de venir amb tu perquè en puguem saber tots els efectes i per què no n'has de consumir.*

—*Ja ho sé, en fem una cada any i els companys que consumeixen també hi han anat.*

—*Potser els seus pares no tenen aquesta informació?*

—*Sí que la tenen, hi van anar l'any passat.*

—*I doncs, com és que encara consumeixen?*

—*Perquè tenen diners, perquè... no ho sé. Però és que diuen que tothom ho fa i jo, encara, no ho veig clar. No sóc normal, oi?*

Tenir informació és important però cal que sigui apropiada; no es tracta d'amagar, però tampoc de bombardejar. No es tracta de control, sinó d'acompanyament.

Perquè puguin ser protagonistes i participar en el seu propi procés de creixement, cal donar-los espai, tenir unes relacions

basades en el diàleg i la confiança, afavorir la maduresa, atorgar responsabilitats i criteris, trobar el moment per anar accedint a l'anàlisi de la realitat, al que la societat ofereix, amb seguretat.

Hi trobem, a més, moltes contradiccions. La canalla necessita també temps per viure les situacions pròpies de l'edat i no només imitar models que els fan entendre que «ja són grans». De vegades, se'ls dóna accés a productes propis d'edats més avançades. Per exemple, se'ls porta a concerts de música d'adults, fet que es ven com l'oportunitat de compartir el lleure dels adults, però aleshores es crea la imatge xocant que hi van amb el xumet i carregats de peluixos. Hi ha ofertes de roba, jocs, missatges i productes audiovisuals que no es diferencien gaire des de molt petits, i encara no han tingut temps per anar superant etapes. Veiem infants que van en cotxet i porten xumet i que manegen la tauleta i el mòbil.

25

D'aquí a donar-los la possibilitat de decidir aspectes sense tenir recursos ni informació, hi va un pas; en parlarem més endavant.

Queda clar que no els fem viure cap situació iniciàtica ni esperen que tinguin una edat determinada per passar d'una etapa a l'altra, perquè ja s'accedeix a tot des de ben petits i, a més, al costat dels adults. S'han diluït les transicions. Abans les experiències es vivien quasi com una transformació per diferenciar-se dels més petits i accedir al món adult, i en alguns casos hi havia una transgressió en relació amb els adults. Ara, això ja no cal, perquè aquest pas el fan plegats.

No deu ser que estem cremant etapes i donem imatges per imitar i identitats i rols a la canalla quan encara no saben en quin món viuen ni el context que els és propi? Llavors ho justifiquem amb l'expressió «avui en dia són més espavillats», tot i que això és cert en un sentit, però a la vegada els

veiem molt dependents de l'altre. Potser cal que ho enfoquem d'una altra manera?

El que és evident és que la societat ofereix i dona accés a molts estímuls: consum de productes, tecnologia, oci amb control o no... És per això que cal revisar com ho gestionem tot amb la canalla. Els agrada, això sí, però pel camí perden l'oportunitat de fer moltes activitats que afavoreixen la descoberta del món a la seva mida, que necessiten per créixer i madurar: jugar amb tots els tipus de jocs possibles —de rol, amb objectes, de moviment, amb altres criatures—, potenciar la imaginació que es desperta amb els contes, fer-los escoltar música i cançons que puguin entendre, proveir-los d'experiències adaptades a la seva edat i també accedir a la tecnologia, però de forma pausada i guiada.

## 26 Societat paidocèntrica

És més difícil ser una criatura ara que fa uns anys? Segurament sí, perquè hi ha molts models i la canalla, que sempre ha estat pendent d'imitar per aprendre, ara té moltes formes de fer-ho i sovint no acaba de trobar a quin model acollir-se ni com. Constantment els passen al davant nous models proporcionats pels mitjans o internet, i això canvia sovint i els provoca inestabilitat.

També és més difícil que abans ser adolescent? Ben segur, perquè a més de molts missatges, enquestes i ofertes que es fan, igualment hi ha molts models i imatges del que significa ser adolescent.

Hi ha un factor que té una influència decisiva: tota la societat gira al voltant de la canalla, entesa com a grup de consumidors, i per això se'ls ofereixen moltes maneres d'accedir al món: joguines (específiques per a nenes i d'altres per a nens), roba molt propera al model adult, tecnologia, programes de televisió i un llarg etcètera.

- *Si la canalla ho vol, ho tindrà.*
- *Si el protagonisme el focalitzem en la canalla, la família comprarà.*
- *Si les criatures volen anar-hi, la família hi anirà.*

Malgrat les possibles dificultats econòmiques, tot i que l'objecte que es ven no tingui cap interès pedagògic ni sigui d'interès per a la criatura, tan sols cal fer-ne una bona difusió, perquè es vendrà. La durada i l'ús del producte comprat no preocupen ni són motiu de cap debat perquè el que cal és oferir un nou estímul i un nou bé de consum per deixar el que ja es té, encara que sigui nou, i voler una altra cosa.

També les persones adultes som sensibles als mecanismes de la societat de consum: si ho veiem, ho desitgem. El valor de posseir per poder ser com tothom determina moltes de les decisions de consum. En el cas dels infants i els adolescents, hi ha la pressió afegida: «tenir el que tenen els altres» i «anar on ha anat tothom» afavoreix sentir-se membre del grup, fet que és una necessitat en un moment vital de construcció de la pròpia identitat, tan canviant en aquestes primeres edats.

27

Aquests missatges vénen de tots els camps (l'alimentació, els jocs, les joguines, els espais de lleure), i es posen a la seva disposició tan bon punt se surt de casa, i es va creant un efecte i una actitud d'immediatesa; cal comprar el mateix que tothom per poder mostrar-ho, menjar el mateix, portar la mateixa roba i mostrar les noves adquisicions per mantenir el cercle: tenir, mostrar i oblidar.

Amb tot això anem donant a la canalla una imatge de la realitat que, si més no, és distorsionada, i es van desdibuixant molts dels aspectes que haurien de formar part de l'educació: l'anàlisi, el sentit crític, la reflexió... S'afavoreix una vivència més serena d'aquesta etapa tan important de la vida, guiada per les persones adultes, que tenen experiència per actuar de la forma apropiada. De fet, això queda recollit en

la Declaració dels Drets de l'Infant: «Donar a aquesta etapa de la vida el valor que, sens dubte, té: salut, benestar, bon tracte, seguiment del seu desenvolupament i afavorir que hi hagi una mirada global que permeti el desenvolupament i maduresa».

Anem a pams i observem alguns exemples:

- Per fer atractius els anuncis es dona una imatge de «poder» a la canalla i es minimitza la imatge adulta. Un mal bagatge. Encara que es vulgui recuperar «el saber de la infància», no pot ser que la canalla tracti els adults de «criatures que cal estimular perquè han perdut els papers»; no pot ser que els tractin d'ignorants perquè no saben anglès o no tenen prou habilitat en la tecnologia. No cal compartir tots els coneixements per preservar la imatge de respecte i reconeixement que és fonamental per al desenvolupament de la canalla. Altres generacions eren analfabetes però respectades pels seus infants i joves.
- Per què ens fa gràcia modificar el perfil de la canalla i els vestim com si fossin petits adults i gairebé com nosaltres? Deu ser perquè això afavoreix que la gent adulta mostri la seva ànsia de dissimular l'edat. A totes les edats es vesteix igual? Això pot fer que millorin les vendes? El que queda clar és que els situa en un lloc que no els correspon.
- L'accés de la canalla a informacions sobre la realitat, a través d'imatges molt explícites, no els proporciona més dades sinó que esbiaixa la informació. Ja no cal «imaginar», no cal «descobrir», no cal «suposar», ja hi ha quasi el manual d'instruccions: com es fan els petons, com es fa l'amor, com es declara la gent, com es barallen les persones, com es mata... Els infants ho veuen tot al cinema, a les sèries, als *reality shows*, amb tots els efectes especials inclosos i les posades en escena que fan que el que veuen sembli formar part de la realitat. A partir d'aquí interpreten com «és» la vida i «com

són» les dinàmiques dels adults, i es fan idees i models del que ells han de ser, del que han de fer... Evidentment, aquestes imatges no inclouen aspectes molt més prosaics, domèstics o quotidians, ni una visió almenys més ampla del món, i creen unes expectatives molt poc acurades i completes del que és la realitat.

- Amb la idea, d'entrada positiva, de passar un temps de lleure plegats, portem la canalla petita a espectacles que podrien ser per a adolescents, per a joves, per a adults, i «com que hi anem plegats», «com que ells ho volen», «com que ja hi som nosaltres»... Tot sembla apropiat. Hi ha força espectacles adequats per a la primera infància i de qualitat, i tot i això els portem als concerts d'artistes, i per aconseguir entrades potser hem d'estar dues nits fent cua. És necessari?

Aquesta petita perspectiva tan sols pretén posar en evidència el lloc que s'atribueix a la canalla i explica com la societat els ha posat al centre. I tenir un lloc de qualitat en el món, rebre una educació completa i serena, evidentment, no implica no ser el centre, com a grup d'interès, però possiblement caldria un contrapunt, una perspectiva, per veure els efectes a curt, mitjà i llarg termini, i afavorir que la canalla tingui el lloc que li correspon, però cal que els ajudi a comprendre que al món hi ha altres persones de la mateixa edat o els adults, que també tenen un lloc, uns interessos i un espai.

D'altra banda, trobem que, tot i partir de la bona voluntat del fet de compartir en família, resulta que només passem junts algunes estones de lleure i després cadascú torna al seu món i la canalla queda sola davant les pantalles. Els mostrem el món laboral? Els portem a la nostra feina, perquè vegin com és? Saben què fa i on és l'adult, les hores que passa treballant, les tasques que hi fa? Comprenen per què hem de preparar informes, atendre trucades, assistir a reunions, coordinar trobades, debats? Comprenen que la societat funciona amb moltes professions que, malgrat ser invisibles,

són imprescindibles i sovint desprestigiades? Comprenen que hem de complir uns horaris i que això sovint és el que ens fa complicat estar junts? Comprenen l'esforç que fem per mantenir econòmicament la família, i que no sempre ens podem permetre tota aquesta oferta tan seductora que se'ls ven i ens reclamen? En fi: comprenen el món real, i no tan sols el dels mitjans?

Comprenen, també, que al final del dia la mare o el pare es poden trobar cansats? Els infants han de poder entendre les repercussions de la nostra vida, les dificultats, els horaris, i que podem estar preocupats per assumptes de feina o cansats. O que podem tenir il·lusions i aspiracions professionals. I també unes necessitats de relacionar-nos i de lleure adult:

30

- *Oh! Tu vas al cinema i nosaltres a dormir, això no és just!*
- *Per què aneu a sopar amb amics i no us quedeu a casa amb nosaltres? Els preferiu a ells?*
- *Per què la mare no ve a sopar? I per què no hi has anat tu, també?*

L'explicació és clara i no s'ha de minimitzar ni disfressar:

- *Ens agrada estar amb vosaltres però també tenim amics i ens agrada estar parlant i sense preocupar-nos de res més.*
- *La mare també té amics i amigues i li agrada trobar-se amb ells de tant en tant.*
- *Ja hem anat també al restaurant amb vosaltres, però avui hi anem sols.*
- *Quan tingueu l'edat també sortireu amb les vostres amistats, i nosaltres no vindrem.*

Es tracta d'afavorir que tinguin una idea més clara i realista de com és el món per poder-lo entendre. Perquè resulta que, a pesar que hi ha estudis que demostren que les famílies passen més temps amb la canalla que fa deu o vint anys, han de

veure que han de créixer, que no seran el centre del seu entorn, que l'egocentrisme no els portarà per bon camí i que han de poder comprendre el lloc que ocupa tothom, col·locar cadascú en el lloc que li pertoca, i han d'entendre les diferents situacions que es donen a la vida per poder prendre decisions reals i realistes vinculades amb tot aquest món.

Queda clar que la canalla no és responsable dels canvis ni dels enfocaments que amaren tota la societat actual. Però observant les seves reaccions i adaptacions podem entendre quines actituds estem tenint nosaltres com a adults. Els infants desenvolupen mecanismes lògics davant les nostres respostes. La canalla s'adona de com els veiem i de com els colloquem al centre del món, i de com ens posicionem al voltant seu. A partir d'aquí comprendrem com ens veuen i què creuen que ens poden exigir.

És ben senzill analitzar algunes de les repercussions d'aquesta mirada cap a la infància, en situacions quotidianes, si els mantenim al centre de tot arreu i si responem sempre a les seves demandes de manera immediata:

31

—Mira què li ha passat al meu fill: ha portat una joguina a l'escola, l'hi han pres i no l'hi tornaran fins a final de setmana. Ha plorat i li han dit que ell ja sabia que no l'havia de portar i que l'hi guarden fins divendres.

—A mi també em va passar. La meva filla no és tan petita com el teu fill però té tanta il·lusió per ensenyar el que li vam comprar, que s'entén que la vulgui portar. No estic d'acord amb aquesta norma no té present les seves il·lusions.

—No pot ser, això, l'han de canviar, aquesta norma. Els nanos no tenen edat encara per a tanta rigidesa, són canalla i no poden entendre-ho. Per això ara el meu fill creu que la mestra l'hi ha pres i que no l'hi tornarà.

—Per què no ens trobem a la sortida de l'escola i en parlem? Si anem a protestar en grup, ens faran cas...



Aquesta és una petita mostra d'un desacord individual i de com genera una reacció que creix, en lloc de canalitzar-se correctament, amb uns arguments totalment fora de lloc i que no afavoreixen la comprensió de les normes explicades prèviament. En aquesta situació es minimitza la capacitat de la canalla per entendre el funcionament de l'escola i es potencia el caprici i l'egocentrisme.

Continua la conversa:

—*De fet, ens ho van dir a principi de curs, que no en portessin, de joguines, i el que farien si en portaven. Ja ho sabíem i ens en van dir els motius.*

—*És veritat que a la reunió ens ho van dir, però l'hi vam comprar ahir i ell la volia ensenyar perquè molts ja la tenien i ell, no. I ara que ja la té... qui el fa esperar?*

—*De fet, la canalla també sap la norma i, malgrat tot, l'ha volgut portar. Per què no l'hi has recordat?*

—*Perquè protestava...*

—*Doncs potser hem d'ajudar-los que entenguin les normes de l'escola.*

—*Però per què hem d'afegir tensió a casa, al matí, si anem sempre amb presses... Vaja, tampoc és tan greu, si ho volen portar.*

32

És evident que en molts moments es pot cedir, però la socialització afavoreix la comprensió que el món és més ampli que el grup familiar, i és molt valuós aprendre a tenir un lloc propi en el món escolar i en un futur en el món social i professional.

Si fem una breu mirada a la nostra pròpia infantesa, veurem que no tan sols hi havia menys estímuls, sinó sobretot que la realitat propera era més visible, més al nostre abast, i que les nostres persones adultes —pares, mares, avis i àvies— ens escoltaven però no responien ràpidament a tot el que demanàvem. No és que ens maltractessin o ens ignoressin: senzillament, no érem sempre el centre d'atenció i les nostres

demandes i desitjos tenien, sovint, un temps d'espera. A més, la veu adulta tenia un valor, i aquest és un factor que lògicament cal recuperar.

També, en molts moments, esperàvem que les persones adultes actuessin de manera clara per aprendre a entrar en el món.

Cal afavorir la comprensió del que poden o no poden fer, perquè van a escola i al carrer es trobaran amb normes, pautes, límits, que se'ls han d'explicar i han d'aprendre a casa. Aquestes són accions bàsiques que ja tenen algunes repercussions.

La nostra actuació ha de tenir coherència. Si sabem que cal tenir dotze o tretze anys perquè es produeixi el canvi corporal de la pubertat i siguin després adolescents, per què els vestim com si ja ho fossin als sis anys? Si cal tenir divuit anys per conduir, perquè és una responsabilitat gran, per què els deixem prendre algunes decisions de les quals no poden controlar les conseqüències?

**33**

En contrapartida, també, si es considera que als divuit anys s'arriba a la majoria d'edat, per què no els preparem per afrontar el repte de ser adults en comptes de fer-los creure que encara els ho resoldrem tot?

Cal propiciar aquest creixement, de mica en mica, per facilitar el pas de l'egocentrisme propi de l'infant, quan neix, fins a arribar al «nosaltres», on el «jo» té un lloc de qualitat però no és el centre. Hi ha altres «jo» amb qui compartir i descobrir el món evitant ser Narcís.

## **Expressions clíniques o millor matisos?**

Les paraules tenen molt de poder. Per definir un problema, podem optar per fer-ne servir que siguin capaces de minimitzar-lo o d'altres que hi donin una gran rellevància. I potser

al fet en qüestió, objectivament, no li correspon ni una forma d'expressar-se ni l'altra.

Les paraules tenen significats precisos i segurament ens caldria ampliar el vocabulari per afegir els matisos i la riquesa del que volem explicar. El fet que sovint definim les coses, les situacions i les emocions amb poques paraules incorpora a la vida una mirada molt més contundent. I amb aquesta simplificació de la realitat «en titulars» transmetem també, a la canalla, una determinada visió de la vida, de les situacions quotidianes, de com les afrontem.

Per exemple, ho veiem en la tendència a expressar el nostre estat d'ànim, el com ens sentim, amb pocs termes, sovint derivats del context patològic: «estic estressat», «estic depre». No és un fet irrellevant: les paraules que triem expressen la nostra actitud davant la vida, com «patim» les situacions de la vida quotidiana. I també, en part, justifiquen com les resollem:

34

- *Em fas posar nerviós, sempre em portes fins al límit, ja t'he dit que, quan dic no, és no.*
- *A casa, cada dia és com una cursa d'obstacles, tan sols de pensar-hi ja sento angoixa.*
- *No me'n surto amb tot, quina ansietat!*
- *El dia a dia és estressant. Tu no estàs estressat? No ets normal! No ho dius, però segur que...*
- *Ja he vist a la tele que hi ha unes pastilles per disminuir l'ansietat de tornar a la feina després de vacances. Tot-hom està igual...*

Certament, podem estar estressats però potser, amb aquesta actitud, tot serà més estressant, fins i tot fer un viatge de plaer!

- *Arriben les vacances i les hem d'omplir com sigui! Quin estrès! Bitllets, reserves, l'equipatge... Només de pensar en com entretenir les nenes a les cues, en les hores d'avió...! I, a sobre, a l'agost tot és caríssim!*

Les nostres paraules confereixen de vegades una gran dificultat a aspectes quotidians que, si els observéssim objectivament i amb més serenitat, veuríem que tenen la seva lògica, que les situacions no sempre són tan greus ni s'han de percebre com a conflictives. I aquesta actitud, aquesta manera de veure la realitat i d'afrontar-la, de posar qualificatius als fets i als canvis que hem d'assumir, pot ser molesta perquè tot pren una intensitat desmesurada, un gran dramatisme.

Aquesta manera d'expressar-nos ens l'apliquem a nosaltres, però tot sovint també l'apliquem a la canalla:

- *Està angoixat perquè comença el curs i no sap quina mestra tindrà.*
- *Li costa dormir perquè està molt tens després de tot el que ha fet durant el dia. No sap relaxar-se.*

D'altra banda, quan fem entrar una mirada quasi clínica en el dia a dia, exhibim una certa impotència a l'hora de resoldre els problemes i amplifiquem les dificultats. Segur que els maldecaps serien més senzills de resoldre si en parléssim tot matisant-los.

Viure les circumstàncies del dia a dia amb naturalitat, expressar les emocions, però sense exagerar, i explicar amb mesura els problemes facilitarà als infants que s'expressin ells també amb una perspectiva raonable, que afrontin les dificultats d'una manera menys radical, menys intensa, evitant tensions innecessàries.

Estaria bé poder aturar-nos en cada situació i mirar com podem posar matisos tant a la circumstància que afrontem com al nostre estat d'ànim. És cert que sovint el temps ens pressiona, però hem de saber identificar les situacions en què ens atabalem. Perquè si estem educant, no convé ofegar les criatures amb les nostres dificultats, ni maximitzar les seves.

—Buf! Quin dia! Cal preparar tot el que necessitem per a la funció i això comporta riscos. Algú es pot posar malalt i no venir... Quin estrès, oi?

—Dona, sí, hi ha un risc, però no cal pensar en tot el que pot fallar. A més, ja ho tenim tot previst. Ha estat un procés molt interessant i intens, i per això em fa molta il·lusió pensar-hi i fer-ho.

—Sí, d'acord, però i si ens falla algú...?

—Bé, una mica d'angúnia sí que fa, ara que ho dius, però no val la pena pensar-hi fins que no passi. Tinc una mica de nervis i, també, una mica de por, però crec que ho tenim tot previst i confiem en tothom, no?

—Sí, sí, però tu sempre ho veus tot més fàcil...

—No, fàcil, no, però sí que em sembla apassionant i és un repte que ens ha donat moltes satisfaccions. Cal que ho puguem viure així i assaborir-ho...

### 36

Les paraules generen actituds, maneres de veure i viure la realitat. Val la pena que triem aquelles que expressin amb millor precisió com estem, com interpretem el que ens passa, i després les que afavoreixin una actitud positiva davant la realitat:

- *Quina sort tornar a l'escola, ja s'han acabat les vacances! Tindràs una mestra nova, però retrobaràs els amics i les amigues... Et sents una mica nerviós, estàs impacient? Tens una mica d'angúnia?*
- *Bé, ja s'han acabat les vacances, tornem a la feina. És evident que no podia durar. Quina mandra, no? Sort que hem descansat. A veure quines novetats hi trobarem!*

Fins i tot davant dels problemes reals, fins i tot quan és cert que ens enfrontem a una patologia i cal tractament mèdic, és important no amplificar les repercussions i limitacions. Seria el cas de la canalla que té un trastorn i que acaba demanant més privilegis dels que necessiten. Si els els donem, perdran oportunitats d'estimulació pedagògica i repercutirà en la seva autoimatge:

*—Jo això no ho he de fer perquè tinc un TDH. Ja saps que a mi em costa, per això no ho faig.*

*—Mira, ja sé que et pot costar, però el que et demano pots fer-ho, i ja veurem el resultat després. Ara, comença.*

*—A casa ja m'han dit que no cal que ho faci, i avui m'he pres la pastilla i encara em costa més.*

No podem deixar d'apuntar aquí el que es coneix com la hipermedicació infantil i adulta, i que es van fent explícites les alarmes des de col·lectius professionals sobre aquest tema. Però, tornant a la qüestió que ens ocupa, ens trobem si fa no fa amb la mateixa situació: les actituds i els neguits sobredimensionats tendeixen a crear posats i dificultats en la canalla per afrontar les situacions complexes i de canvi.

Les persones que tenen tendència a sentir-se desbordades per totes les situacions quotidianes busquen suport en els recursos que els ofereix la societat de consum: medicació, llibres d'autoajuda, manuals amb solucions, internet per saber com fer, com resoldre, com... I aquesta actitud ansiosa de recerca influeix en l'actitud que tenim amb la canalla, que veu que necessitem ajut per tractar els fills, recursos perquè puguin dormir, per complementar l'alimentació, per tranquil·litzar-los, per evitar l'ansietat i l'angoixa, per fer que estiguin més quiets...

De fet, estem presentant dos models de prendre's la vida que es trobarien en dos extrems: les persones que se la prenen amb més tranquil·litat o més filosofia, valorant les oportunitats que tenen, amb més imaginació per afrontar situacions noves, que estaran en alerta per si hi ha dificultats, però amb serenitat per veure com resoldre-les perquè confien en les seves possibilitats davant dels dubtes i les incerteses; i aquelles persones que viuen els canvis, els reptes i la feina de forma preocupant, valorant les dificultats amb més intensitat i minimitzant les situacions positives com a lògiques i poc importants.

Seria, sens dubte, les que veuen la vida com un vas mig ple o mig buit, però hi ha molts matisos entre una postura i l'altra. Trobar una postura serena i centrada és la millor opció.

## **Sigues feliç: un missatge contundent o com generar insatisfacció**

Ja hem parlat de com la intensitat de les nostres paraules pot dramatitzar les situacions quotidianes i dificultar la manera d'afrontar-les i resoldre els possibles problemes. El cas és que, de vegades, ens en anem a l'altre extrem.

- *Ja hem arribat a l'escola. Adéu, sigues feliç!*
- *Ja sé que tens una reunió complicada, però vés a treballar i sigues feliç...*
- *Al menjador ens obliguen a menjar espinacs i no sóc feliç...*

38

Amb quina freqüència sentim aquest missatge? Però, de fet, sabem de què estem parlant? Si he d'atendre una persona que no és amable, si m'he de quedar una estona més a la feina, si a casa la canalla no m'escolta... Com puc ser feliç? Si se'ls exigeix massa, si no els deixen jugar, si els obliguen a seguir unes normes... seran feliços? Infeliços? Desgraciats?

De vegades, les paraules que triem posen un llistó massa alt a les relacions, a la vida quotidiana, als llocs on passem tot el dia treballant, estudiant, jugant. I cal entendre que la vida és anar i venir, gestionar, superar, acceptar... Té sentit, doncs, parlar de felicitat? No fem servir aquest terme massa a la lleugera? De fet, potser caldria, d'entrada, aclarir què vol dir ser feliç, perquè sovint el concepte reforça l'egocentrisme i el narcisisme: els altres m'han de fer la vida fàcil perquè jo sigui feliç? Puc ser-ho si tinc una bona relació amb les altres persones? Col·laborar i afavorir el benestar de tot el grup ens dóna felicitat? No tenir dificultats o saber resoldre-les em fa feliç?

Ja hem dit abans que les paraules tenen molt de poder. Quan no parlem amb precisió o no en comprenem bé els significats, podem quedar atrapats en significats simbòlics que ens porten molts problemes per la manca de matisos. Llavors anem del tot al res i les interpretacions que elaborem ens ho acaben fent evident. És quan, a la canalla, qualsevol frustració els porta a la llagrimeta del no sóc feliç.

Necessitem matisos en les relacions perquè a la vida hi ha moments de tots colors i l'objectiu no és aconseguir que tot sigui satisfactori, sinó que puguem entendre el moment, el lloc i els fets, i gestionar-los i valorar-los en la mesura justa, sense exagerar, sense donar-los una transcendència innecessària.

Podem sentir alegria per anar a escola: és felicitat, això? Per què parlem de la síndrome postvacacional? Ens fa desgraciats anar a treballar? Necessitem un fàrmac per poder estar bé? No seria més precís parlar de benestar, de viure moments interessants, d'estar contents en el context escolar o laboral, de tenir ganes d'arribar a casa després de treballar tot i que notem el cansament del dia, per poder retrobar-nos i fer el sopar...

39

No és fàcil per a tothom, però l'important és viure el moment, fer balanç al final del dia i recordar el que ha anat prou bé, i posar distància amb el que no ens ha agradat i que no ens amargui el moment present.

Possiblement, un missatge més apropiat quan ens acomiadem de la canalla seria:

- *Passa-t'ho bé!*
- *Juga i que tinguis un bon dia!*
- *Procura aprendre!*
- *A veure si pots aclarir el que ahir va quedar a mitges...*

És a dir, proposar «consignes» o «desitjos» per a la nova jornada que donin sentit al progrés, dir paraules que afavoreixin



una mirada positiva al nou dia. Desitjar, senzillament, que sigui «un bon dia» no és poca cosa. I no cal fer-hi sortir la paraula *feliç* perquè ens condiciona la pregunta que podem fer en retrobar-nos en sortir de l'escola:

- *Has estat feliç?*

Serà molt més precís preguntar:

- *Com ha anat el dia?*

Perquè ja sabem que hi ha molts moments en què, possiblement, les coses no resulten prou satisfactòries, però això no ha de condicionar-nos la felicitat:

—*Al pati no hem jugat al joc que he proposat.*

—*Potser demà sí que podreu jugar al que tu volies...*

*Així feu jocs diferents.*

40

—*Hi ha idees meves que no han agradat al grup...*

—*Però has estat bé? Quines t'han sortit bé? Era molt difícil?*

—*Sí, com cada dia. Hi ha coses que a vegades em surten i d'altres, no.*

La canalla ha de poder veure i comprendre que cada dia està ple de reptes i que cal implicar-s'hi, sense dramatitzar amb la idea que la vida és una lluita constant.

Potser les obligacions quotidianes —anar a comprar, fer el dinar, parlar la taula...— no són font de felicitat, ni interessen a tothom. Poden ser rutinàries i avorrides, però són imprescindibles, i segons com girem la truita ens poden proporcionar benestar. De fet, la vida quotidiana ens porta moments de plaer, de neguit, d'illusos i decepcions, de reptes i esforç, de dificultats i desitjos no sempre aconseguits. Tots aquests matisos són font de creixement, però tenen poc a veure amb la felicitat, entesa com un estat quasi d'eufòria, i possiblement veurem que el fet de poder disposar d'aquesta vida compartida ja ens dóna benestar i satisfacció, sobretot en el marc de la

vida quotidiana de la majoria de persones i famílies, perquè no tenir resoltes moltes d'aquestes situacions segurament ens faria estar tristos i ser infeliços.

D'altra banda, cal aprendre a assumir les frustracions i a veure-les com a aprenentatges. No tot pot sortir rodó, no tot ens va com voldríem, no sempre hi ha alegria a casa ni a l'escola, hi ha preocupacions, dificultats, malalties. Estem envoltats de missatges generadors d'insatisfaccions (referents al talent, a la possibilitat de millora, a la competitivitat, a la imatge corporal...). Però és que la felicitat és patrimoni de qui té el vida resolta? De qui no té entrebancs? Evitem estimular la idea que cal guanyar per ser feliç, que cal ser el millor. Perquè, llavors, què passa quan no ens surten bé les coses? Com es pot assumir la frustració com un aprenentatge i no un fracàs i una font d'infelicitat? Com ens afectarà en el futur? Si al veí tot li surt bé, possiblement encara ens fa sentir pitjor, ja que la competitivitat es va instal·lant i alimenta l'enveja i la gelosia. Segur que viu millor qui en té prou, encara que en tingui menys que les persones del voltant, si està bé, content, i continua caminant.

41

És important que la canalla entengui això i també que faci una mirada cap al món per veure que, de fet, al nostre costat hi ha persones que tenen moltes dificultats, uns reptes molt importants, i que podem sentir que tenim molta sort del lloc que ocupem. I això ens fa sentir felicitat? Cal mirar la vida quotidiana no com una fita per aconseguir-la, sinó com un camí en què hi ha molts matisos, corbes, pujades i baixades, i per això cal minimitzar les dificultats i veure que hi ha molts èxits que podem assolir i d'altres que no, encara que hi hagi persones que sí que ho aconseguiran.

Estaríem davant d'aquell eslògan tan difícil de portar a terme: «El que importa és participar!». I afegim: «I avançar, ser i actuar per sentir satisfacció del que aconseguim i tenir ganes de continuar».